ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 13ης Μαρτίου 2008 *

Στην υπόθεση C-96/06,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Finanzgericht Hamburg (Γερμανία) με απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Φεβρουαρίου 2006, στο πλαίσιο της δίκης

Viamex Agrar Handels GmbH

κατά

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka (εισηγητή), A. Ó Caoimh και P. Lindh, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Μαρτίου 2007,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Viamex Agrar Handels GmbH, εκπροσωπούμενη από τον W. Schedl, Rechtsanwalt,

— το Hauptzollamt Hamburg-Jonas, εκπροσωπούμενο από την G. Seber,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον F. Erlbacher,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Νοεμβρίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 615/98 της Επιτροπής, της 18ης Μαρτίου 1998, για ειδικές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή όσον αφορά την καλή μεταχείριση των ζωντανών βοοειδών κατά τη μεταφορά (ΕΕ L 82, σ. 19).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Viamex Agrar Handels GmbH (στο εξής: Viamex) και του Hauptzollamt Hamburg-Jonas (στο εξής: Hauptzollamt) σχετικά με επιστροφές κατά την εξαγωγή ζωντανών βοοειδών στον Λίβανο.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 615/98

3 Το άρθρο 13, παράγραφος 9, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 805/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του βοείου κρέατος (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 72), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2634/97 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1997 (ΕΕ L 356, σ. 13), προβλέπει ότι η καταβολή της επιστροφής κατά την εξαγωγή ζωντανών ζώων εξαρτάται από την τήρηση της κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με την καλή μεταχείριση των ζώων και, ειδικότερα, την προστασία τους κατά τη μεταφορά.

4 Οι λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού 805/68, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2634/97, προσδιορίστηκαν με τον κανονισμό 615/98.

5 Το άρθρο 1 του κανονισμού 615/98 ορίζει ότι η καταβολή των επιστροφών κατά την εξαγωγή ζωντανών βοοειδών εξαρτάται από την τήρηση, κατά τη μεταφορά των ζώων μέχρι την πρώτη εκφόρτωση στην τρίτη χώρα του τελικού προορισμού, των διατάξεων της οδηγίας 91/628/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1991, για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και για την τροποποίηση των οδηγιών

90/425/ΕΟΚ και 91/496/ΕΟΚ (ΕΕ L 340, σ. 17), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 95/29/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1995 (ΕΕ L 148, σ. 52, στο εξής: οδηγία 91/628), και των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού.

6 Σύμφωνα με το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού, τα ζώα ελέγχονται κατά την έξοδο από το τελωνειακό έδαφος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο επίσημος κτηνίατρος πρέπει να εξακριβώσει και να πιστοποιήσει ότι τα ζώα μπορούν να πραγματοποιήσουν το ταξίδι που προβλέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 91/628, ότι το μέσο μεταφοράς με το οποίο τα ζώα θα εγκαταλείψουν το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας είναι σύμφωνο με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις της οδηγίας αυτής και ότι έχουν ληφθεί μέτρα για την περιποίηση των ζώων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας.

7 Το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού προβλέπει:

«Εφόσον ο κτηνίατρος του σημείου εξόδου θεωρεί ότι πληρούνται οι όροι που προβλέπονται στην παράγραφο 2, επιβεβαιώνει τη διαπίστωση αυτή με την ένδειξη:

[…]

— Έλεγχοι βάσει του άρθρου 2 του κανονισμού (ΕΚ) 615/98 ικανοποιητικοί

— […]

και θέτοντας τη σφραγίδα του και την υπογραφή του στο έγγραφο που αποδεικνύει την έξοδο από το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, στη θέση J του αντιγράφου ελέγχου Τ 5 στην καταλληλότερη θέση του εθνικού εγγράφου. Ενδεχομένως, ο επίσημος κτηνίατρος αναφέρει:

— τον αριθμό των ζώων τα οποία δεν ήταν σε θέση να πραγματοποιήσουν το συγκεκριμένο ταξίδι και επομένως αποσύρθηκαν από την αποστολή

ή/και

— την ένδειξη του άρθρου 3, παράγραφος 3.»

8 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98 προβλέπει:

«Το άτομο που αναλαμβάνει τον έλεγχο, συντάσσει έκθεση ελέγχου όπου αναφέρονται:

— ο αριθμός των ζωντανών ζώων που εκφορτώθηκαν από το μέσο μεταφοράς,

— ο αριθμός των ζώων μεταξύ αυτών που αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, των οποίων η φυσική κατάσταση και η υγεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν έχουν τηρηθεί οι κοινοτικές διατάξεις που αφορούν την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά,

— εάν τα ζωντανά ζώα τέθηκαν σε απομόνωση.»

9 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει:

«1. Ο εξαγωγέας παρέχει στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους όπου έγινε δεκτή η διασάφηση εξαγωγής, όλες τις αναγκαίες λεπτομέρειες για το ταξίδι, το αργότερο κατά την υποβολή της διασάφησης εξαγωγής.

Ταυτόχρονα, ή το αργότερο όταν λάβει γνώση σχετικά, ο εξαγωγέας ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές για τις ενδεχόμενες αλλαγές του μέσου μεταφοράς.»

10 Βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98, στην αίτηση καταβολής των επιστροφών εξαγωγής επισυνάπτεται η απόδειξη ότι τηρήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 1 του κανονισμού αυτού, η οποία παρέχεται διά της προσκομίσεως του αντιγράφου ελέγχου Τ5 και της εκθέσεως ελέγχου μιας εταιρίας ελέγχου, συνοδευόμενης από το κτηνιατρικό πιστοποιητικό.

11 Το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 ορίζει πάντως ότι δεν πληρώνεται η επιστροφή εξαγωγής για τα ζώα τα οποία πεθαίνουν κατά τη μεταφορά ή για τα οποία η αρμόδια αρχή, έχοντας υπόψη τα έγγραφα που αναφέρονται στην

παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 5, τις εκθέσεις των ελέγχων που αναφέρονται στο άρθρο 4 του κανονισμού αυτού και/ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο το οποίο διαθέτει σχετικά με την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 1 του εν λόγω κανονισμού, θεωρεί ότι δεν έχει τηρηθεί η οδηγία 91/628.

12 Το άρθρο 5, παράγραφος 6, του κανονισμού 615/98 προβλέπει ότι :

«Εφόσον λόγω των περιστάσεων για τις οποίες δεν ευθύνεται ο εξαγωγέας, δεν κατέστη δυνατή η διεξαγωγή του ελέγχου που αναφέρεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1, η αρμόδια αρχή μετά από αιτιολογημένη αίτηση του εξαγωγέα, μπορεί να δεχτεί άλλα έγγραφα που αποδεικνύουν την τήρηση της οδηγίας [91/628].»

Η οδηγία 91/628

13 Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχεία β΄και γ΄, της οδηγίας 91/628, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διενεργεί μεταφορές ζώων για εμπορικούς σκοπούς να χρησιμοποιεί, για τη μεταφορά των ζώων στα οποία αναφέρεται η παρούσα οδηγία, μεταφορικά μέσα που επιτρέπουν την τήρηση των απαιτήσεων που προβλέπονται στο παράρτημα της οδηγίας αυτής και να μη διενεργεί ή να μην αναθέτει τη μεταφορά των ζώων υπό συνθήκες που ενέχουν κινδύνους τραυματισμού ή άσκοπης ταλαιπωρίας τους.

14 Το σημείο 17 του παραρτήματος αυτού προβλέπει ότι ο εξοπλισμός των σκαφών πρέπει να είναι τέτοιος ώστε τα ζώα να μπορούν να μεταφέρονται χωρίς να υπάρχει κίνδυνος τραυματισμού ή άσκοπης ταλαιπωρίας τους.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η Viamex δήλωσε, στις 8 Μαρτίου 1999, στο Hauptzollamt Kiel την εξαγωγή στον Λίβανο 35 ζώντων βοοειδών με το πλοίο Al Haijj Moustafa II (στο εξής: πλοίο) και ζήτησε βάσει αυτού να της χορηγηθεί επιστροφή κατά την εξαγωγή.

16 Με την από 1 Φεβρουαρίου 2001 απόφασή του, το Hauptzollamt απέρριψε την αίτηση αυτή για τον λόγο ότι το πλοίο περιλαμβανόταν, κατά τη χρονική στιγμή της μεταφοράς, σε μαύρο πίνακα πλοίων της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα οποία είχαν κριθεί ακατάλληλα για τη μεταφορά ζώντων ζώων (στο εξής: μαύρος πίνακας). Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια ελέγχου που πραγματοποιήθηκε επί του πλοίου στις 18 και 19 Φεβρουαρίου 1997, οι υπηρεσίες του Γραφείου Τροφίμων και Κτηνιατρικών Θεμάτων της Επιτροπής έκριναν ότι το πλοίο παρουσίαζε σοβαρές ανεπάρκειες και δεν πληρούσε τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/628.

17 Το Γραφείο Τροφίμων και Κτηνιατρικών Θεμάτων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εκτέλεση και εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί της ασφαλείας των τροφίμων, της υγείας των ζώων, της υγείας των φυτών και της καλής διαβιώσεως των ζώων.

18 Το Γραφείο αυτό έχει, μεταξύ άλλων, ως αποστολή, με ελέγχους στα κράτη μέλη και αξιολογήσεις που πραγματοποιεί, την προαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων ελέγχου στον τομέα της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων, καθώς και στον κτηνιατρικό και φυτοϋγιειονομικό τομέα, και την εξακρίβωση της τηρήσεως της κοινοτικής νομοθεσίας στους τομείς αυτούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε τρίτες χώρες που εξάγουν προς την Ένωση. Περαιτέρω, έχει ως αποστολή να συμβάλει στην κατάρτιση της κοινοτικής πολιτικής στους τομείς αυτούς.

19 Κατά τον έλεγχο που διεξήγαγαν στο πλοίο οι υπηρεσίες του Γραφείου αυτού προέκυψε ότι, αφενός, οι δίοδοι, η είσοδος στους διαδρόμους καθώς και οι περίβολοι αναμονής ήσαν σε τέτοια κατάσταση που μπορούσε να έχει ως συνέπεια τον τραυματισμό των ζώων και, αφετέρου, δεν απέτρεπαν τη δυνατότητα διαφυγής των ζώων. Περαιτέρω, οι δίοδοι, η πρόσβαση στους διαδρόμους και οι περίβολοι αναμονής ήσαν φθαρμένοι, σκουριασμένοι και η κατάστασή τους καθιστούσε δυσχερή την καθαριότητα ή την απολύμανση.

20 Συναφώς, από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι η Viamex επισύναψε στην αίτηση περί επιστροφής κατά την εξαγωγή, αφενός, την από 16 Οκτωβρίου 1997 γραπτή δήλωση του πλοιάρχου περί εργασιών επισκευής, την οποία είχε προσυπογράψει ο προϊστάμενος των μεθοριακών κτηνιάτρων του Koper (Σλοβενία) και, αφετέρου, την από 22 Σεπτεμβρίου 1998 πραγματογνωμοσύνη των διακανονιστών αβαριών Kähler & Prinz AG.

21 Ωστόσο, το πλοίο έπαυσε να περιλαμβάνεται στον μαύρο πίνακα μόλις στις 24 Ιανουαρίου 2000, κατόπιν επαληθεύσεως πραγματοποιηθείσας κατά τον Νοέμβριο του 1999, ήτοι 8 σχεδόν μήνες μετά την εξαγωγή περί της οποίας η κύρια δίκη.

22 Με την από 18 Μαΐου 2001 απόφαση, το Hauptzollamt απέρριψε την ένσταση της Viamex κατά της αποφάσεως της 1ης Φεβρουαρίου 2001.

23 Η Viamex άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως για τον λόγο ότι καμία διάταξη περί επιστροφών και καμία διάταξη της οδηγίας 91/628 δεν απαιτεί ότι ένα πλοίο πρέπει να διαθέτει έγκριση για τη μεταφορά ζώντων ζώων.

24 Το Hauptzollamt τονίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, η αρμόδια αρχή, για να αρνηθεί την επιστροφή κατά την εξαγωγή, αρκεί να διαθέτει στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να συναγάγει ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628. Επομένως, το Hauptzollamt θεωρεί ότι η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει στην αρμόδια αρχή να αποδεικνύει τη μη τήρηση της οδηγίας αυτής.

25 Εν πάση περιπτώσει, το Hauptzollamt αναφέρει ότι, στις 3 Δεκεμβρίου 1999, έλαβε επικαιροποιημένο μαύρο πίνακα σύμφωνα με τον οποίο το πλοίο δεν πληρούσε και πάλι τις επιβεβλημένες με την οδηγία 91/628 προϋποθέσεις.

26 Η επικαιροποίηση αυτή έγινε επ' ευκαιρία επιθεωρήσεως κατά τον Νοέμβριο του 1999 από υπαλλήλους του βρετανικού υπουργείου Γεωργίας, Αλιείας και Τροφίμων. Από τον έλεγχο των βρετανικών αρχών προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι το πλοίο είχε τύχει μόνον προσωρινής έγκρισης και απλώς για τη μεταφορά προβάτων. Ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της διαφοράς μεγέθους προβάτων και βοοειδών, η καταλληλότητα του πλοίου για πρόβατα δεν συνεπάγεται ότι το πλοίο μπορούσε να μεταφέρει και βοοειδή.

27 Κατά συνέπεια, το Hauptzollamt έκρινε ότι, βάσει των πληροφοριακών αυτών στοιχείων, η οδηγία 91/628 δεν τηρήθηκε κατά τη διάρκεια της μεταφοράς της κύριας δίκης και πληρούνταν οι προϋποθέσεις περί απορρίψεως της αιτήσεως επιστροφής κατά την εξαγωγή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98.

28 Το Finanzgericht Hamburg, κρίνοντας ότι η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Περιέχει η διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 περίπτωση εξαιρέσεως που έχει ως συνέπεια ότι το Hauptzollamt υπέχει υποχρέωση εκθέσεως και αποδείξεως των περιστατικών όσον αφορά την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ανωτέρω ερώτημα: Όταν θεωρείται κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 ότι δεν έχει τηρηθεί η οδηγία [91/628] όσον αφορά την προστασία των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, απαιτείται να αποδεικνύεται η ύπαρξη παραβάσεως της οδηγίας [αυτής] […] στη συγκεκριμένη περίπτωση ή η αρμόδια αρχή ανταποκρίνεται στην υποχρέωση αιτιολογήσεως και αποδείξεως, όταν αναφέρει και αποδεικνύει τις περιστάσεις οι οποίες, συνολικώς θεωρούμενες, συνηγορούν με σοβαρή πιθανολόγηση υπέρ του ότι σε σχέση (επίσης) με την οικεία παρτίδα εξαγωγής δεν έχει τηρηθεί η οδηγία όσον αφορά την προστασία των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς;

3) Ανεξαρτήτως των απαντήσεων στο πρώτο και δεύτερο ερώτημα: Επιτρέπεται στην αρχή να αρνηθεί (πλήρως) τη χορήγηση της κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 επιστροφής κατά την εξαγωγή στον εξαγωγέα, όταν ως προς την οικεία παρτίδα εξαγωγής δεν υφίσταται καμία ένδειξη ότι συνεπεία της (ενδεχομένης) παραβάσεως της οδηγίας 91/628 έχει θιγεί η καλή διαβίωση των ζώων κατά τη μεταφορά;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και δεύτερου ερωτήματος

29 Με τα προδικαστικά ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, στην υποθετική περίπτωση που ο εξαγωγέας προσκόμισε όλα τα απαιτούμενα βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98 έγγραφα, απόκειται στον εξαγωγέα ή στην αρμόδια αρχή να αποδείξει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού. Αν η αρμόδια αρχή φέρει το βάρος αποδείξεως, το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να μάθει σε ποια στοιχεία βασίστηκε η εν λόγω αρχή για να κρίνει ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628 και αν αρκεί να κοινοποιήσει τα στοιχεία αυτά ή πρέπει να αποδείξει ότι υπήρξε συγκεκριμένη παραβίαση της εν λόγω οδηγίας.

30 Συναφώς, κατά πάγια νομολογία, εφόσον το σύστημα των επιστροφών κατά την εξαγωγή στηρίζεται σε προαιρετικές δηλώσεις, αν ο εξαγωγέας αποφασίσει ιδία βουλήσει να τύχει της ενισχύσεως, πρέπει να παράσχει τα κατάλληλα στοιχεία που είναι αναγκαία για να αποδειχθεί το δικαίωμα επί της επιστροφής και να προσδιοριστεί το ύψος της. Το Δικαστήριο έχει κρίνει, στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 3665/87 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1987, για κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ L 351, σ. 1), και του συστήματος κυρώσεων του κανονισμού αυτού, ότι, όταν πρόκειται για κοινοτικό σύστημα ενισχύσεων, η χορήγηση της ενισχύσεως εξαρτάται οπωσδήποτε από την προϋπόθεση να παρέχει ο λήπτης της κάθε εγγύηση εντιμότητας και αξιοπιστίας (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2002, C-210/00, Käserei Champignon Hofmeister, Συλλογή 2002, σ. I-6453, σκέψη 41, και της 1ης Δεκεμβρίου 2005, C-309/04, Fleisch-Winter, Συλλογή 2005, σ. I-10349, σκέψη 31).

31 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ο εξαγωγέας, δηλώνοντας ένα προϊόν στο πλαίσιο της διαδικασίας επιστροφών κατά την εξαγωγή, υπονοεί ότι το προϊόν αυτό πληροί όλες τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίες για την επιστροφή αυτή. Στην υποθετική περίπτωση που η αρμόδια αρχή αμφισβητήσει τη δήλωση, απόκειται στον εξαγωγέα, σύμφωνα με τους περί αποδείξεως κανόνες του εθνικού δικαίου, να αποδείξει ότι πληρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις (βλ., συναφώς, απόφαση Fleisch-Winter, προπαρατεθείσα, σκέψεις 32 και 35).

32 Το σύστημα αυτό προβλέπεται στο πλαίσιο του καθεστώτος επιστροφών κατά την εξαγωγή όσον αφορά την καλή διαβίωση των ζώντων βοοειδών κατά τη μεταφορά και απόκειται στον εξαγωγέα να αποδείξει, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 615/98, ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση της επιστροφής κατά την εξαγωγή.

33 Προς τούτο, ο εξαγωγέας πρέπει, αφενός, να παράσχει στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αποδοχής της δηλώσεως χρήσιμες πληροφορίες ως προς το ταξίδι, το αργότερο κατά την κατάθεση της δηλώσεως εξαγωγής. Αφετέρου, για να λάβει την επιστροφή κατά την εξαγωγή, πρέπει να αποδείξει την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 1, του κανονισμού 615/98, προσκομίζοντας τα έγγραφα των άρθρων 2, παράγραφος 3, και 3, παράγραφος 2, αντιστοίχως, του κανονισμού αυτού. Περαιτέρω, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 6, του κανονισμού αυτού, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ο εξαγωγέας δύναται να προσκομίσει άλλα έγγραφα βεβαιώνοντα ότι τηρήθηκαν οι διατάξεις της οδηγίας 91/628.

34 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τον σκοπό των άρθρων 3 και 5 του κανονισμού 615/98, η προσκόμιση των εν λόγω εγγράφων από τον εξαγωγέα δεν αποτελεί αμάχητο τεκμήριο της τηρήσεως του άρθρου 1 του κανονισμού αυτού ούτε της οδηγίας 91/628. Συγκεκριμένα, τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία είναι προφανώς επαρκή μόνον καθόσον η αρμόδια αρχή δεν διαθέτει στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να κρίνει ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία.

35 Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από τη διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, σύμφωνα με το οποίο η αρμόδια αρχή μπορεί να μην καταβάλει την επιστροφή κατά την εξαγωγή για τα ζώα ως προς τα οποία θεωρεί ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628, λαμβάνοντας υπόψη τα έγγραφα της παραγράφου 2 του άρθρου 5, τις εκθέσεις ελέγχου του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού και/ή κάθε άλλο στοιχείο το οποίο διαθέτει περί της τηρήσεως των διατάξεων του άρθρου 1 του εν λόγω κανονισμού.

36 Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι, παρά τα έγγραφα που προσκομίζει ο εξαγωγέας κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98, η αρμόδια αρχή μπορεί να κρίνει ότι ο εξαγωγέας δεν τήρησε ούτε τις διατάξεις του άρθρου 1 του κανονισμού αυτού, ούτε τις διατάξεις της οδηγίας 91/628, υπό την επιφύλαξη ότι, μεταξύ άλλων, πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού.

37 Λαμβανομένου υπόψη ότι, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98, στον εξαγωγέα απόκειται να αποδείξει ότι έχουν τηρηθεί οι διατάξεις του άρθρου 1 του κανονισμού αυτού, η υποχρέωση που βαρύνει την αρμόδια αρχή έγκειται στο να εξετάσει τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία και κάθε άλλο στοιχείο το οποίο διαθέτει για να κρίνει αν τηρήθηκαν οι διατάξεις της οδηγίας 91/628 και να αποφασίσει αν πρέπει να χορηγηθεί η επιστροφή κατά την εξαγωγή.

38 Πάντως, το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η αρμόδια αρχή δύναται να αμφισβητεί αυθαιρέτως τα αποδεικτικά στοιχεία που επισυνάπτει ο εξαγωγέας στην αίτησή του περί επιστροφής κατά την εξαγωγή. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως δεν είναι απεριόριστο, δεδομένου ότι το πλαίσιό του καθορίζεται από το άρθρο 5 του κανονισμού 615/98 (βλ., συναφώς, απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2008,

C-37/06 και C-58/06, Viamex Agrar Handel και 2VK, Συλλογή 2008, σ. I-69, σκέψη 39). Ειδικότερα, αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως περιορίζεται προφανώς όσον αφορά το είδος και την αποδεικτική ισχύ των στοιχείων που επικαλείται η αρχή αυτή.

39 Πρώτον, όσον αφορά το είδος των στοιχείων αυτών, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, μεταξύ άλλων, ότι η αρμόδια αρχή μπορεί να θεωρήσει ότι η οδηγία 91/628 δεν έχει τηρηθεί λαμβάνοντας υπόψη μόνον τα έγγραφα περί της υγείας των ζώων του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98, τις εκθέσεις των ελέγχων του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού ή/και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, που θίγει τη διαβίωση των ζώων, το οποίο διαθέτει σχετικά με την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 1 του εν λόγω κανονισμού (βλ. απόφαση Viamex Agrar Handel και ZVK, προπαρατεθείσα, σκέψεις 39 έως 41).

40 Δεύτερον, όσον αφορά την αποδεικτική ισχύ των στοιχείων που δύνανται να ληφθούν υπόψη, θεωρείται ότι η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να προβάλει απλώς υποθέσεις ή αμφιβολίες ως προς την τήρηση της οδηγίας 91/628 για να θέσει εν αμφιβόλω τα προσκομισθέντα από τον εξαγωγέα αποδεικτικά στοιχεία, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98. Η ερμηνεία αυτή στερεί αναπόφευκτα κάθε πρακτικού αποτελέσματος το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98 και δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου για τους εξαγωγείς, όσον αφορά τις απαιτούμενες για την καταβολή της επιστροφής κατά την εξαγωγή προϋποθέσεις.

41 Επομένως, απόκειται στην αρμόδια αρχή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, να στηριχθεί σε αντικειμενικά και συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με την καλή διαβίωση των ζώων, δυνάμενα να αποδείξουν ότι βάσει των εγγράφων που επισυνάπτει ο εξαγωγέας στην αίτησή του περί επιστροφής κατά την εξαγωγή δεν αποδεικνύεται η τήρηση των διατάξεων της οδηγίας 91/628 κατά τη μεταφορά, επιβάλλοντας, ενδεχομένως, στον εξαγωγέα να αποδείξει για ποιον λόγο δεν είναι λυσιτελή τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων η αρμόδια αρχή έκρινε ότι δεν τηρήθηκε ο κανονισμός 615/98 και η οδηγία 91/628 (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Fleisch-Winter, προπαρατεθείσα, σκέψη 35).

42 Εν πάση περιπτώσει, η αρμόδια αρχή υποχρεούται να αιτιολογήσει την απόφασή της παραθέτοντας τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι βάσει των προσκομισθέντων από τον εξαγωγέα αποδεικτικών στοιχείων δεν δύναται να συναχθεί ότι τηρήθηκαν οι διατάξεις της οδηγίας 91/628. Συναφώς, η αρχή αυτή υποχρεούται, μεταξύ άλλων, να εξετάσει αντικειμενικώς τα προσκομισθέντα ενώπιόν της έγγραφα και να αποδείξει ότι, βάσει των στοιχείων που επικαλείται, από τα επισυναφθέντα στην αίτηση περί επιστροφής κατά την εξαγωγή έγγραφα δεν αποδεικνύεται ότι τηρήθηκαν οι κρίσιμες για την υπόθεση διατάξεις της οδηγίας 91/628. Η ούτως αιτιολογημένη απόφαση είναι, μεταξύ άλλων, απαραίτητη στον εξαγωγέα για να μπορεί να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως περί της εν όλω ή εν μέρει απορρίψεως της αιτήσεώς του για χορήγηση επιστροφής κατά την εξαγωγή.

43 Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει, στη διαφορά της κύριας δίκης, αν, υπό το πρίσμα, μεταξύ άλλων, των εγγράφων που επισύναψε η Viamex στην αίτησή της περί επιστροφής κατά την εξαγωγή και του μαύρου πίνακα, του οποίου γίνεται μνεία στις σκέψεις 16, 21 και 25 της παρούσας αποφάσεως, το πλοίο πληρούσε τις διατάξεις της οδηγίας 91/628 κατά τον χρόνο μεταφοράς των ζώων.

44 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο και δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, παρά τα προσκομισθέντα από τον εξαγωγέα έγγραφα σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 615/98, η αρμόδια αρχή μπορεί να κρίνει ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, η αρμόδια αρχή μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό στηριζόμενη μόνο στα έγγραφα του άρθρου 5 του κανονισμού 615/98, στις εκθέσεις του άρθρου 4 του ίδιου κανονισμού σχετικά με την υγεία των ζώων ή σε κάθε άλλο αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο θίγει την καλή διαβίωση των ζώων αυτών και δύναται να θέσει εν αμφιβόλω τα προσκομισθέντα από τον εξαγωγέα έγγραφα, επιβάλλοντας, ενδεχομένως, στον εξαγωγέα να αποδείξει για ποιον λόγο δεν είναι λυσιτελή τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων η αρμόδια αρχή έκρινε ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628.

Επί του τρίτου ερωτήματος

45 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η αρμόδια αρχή μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή κατά την εξαγωγή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, μολονότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η καλή διαβίωση των μεταφερομένων ζώων έχει πράγματι θιγεί λόγω μη τηρήσεως των διατάξεων της οδηγίας 91/628.

46 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη του γράμματος των άρθρων 1 και 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 και του σκοπού του εν λόγω κανονισμού, η τήρηση των διατάξεων της οδηγίας 91/628 περί της υγείας των ζώων αποτελεί προαπαιτούμενο για την καταβολή των επιστροφών κατά την εξαγωγή (βλ. απόφαση Viamex Agrar Handel και ZVK, προπαρατεθείσα, σκέψη 37).

47 Εξάλλου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 44 των προτάσεών του, από το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98 προκύπτει σαφώς ότι ο κοινοτικός νομοθέτης έθεσε ως προϋπόθεση για την καταβολή των επιστροφών κατά την εξαγωγή την τήρηση των διατάξεων της οδηγίας 91/628, ανεξαρτήτως της διαπιστώσεως ότι επήλθε συγκεκριμένη βλάβη στα μεταφερόμενα ζώα.

48 Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης έκρινε, βάσει επιστημονικών και κτηνιατρικών μελετών καθώς και αξιολογήσεων της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας που έχουν πραγματοποιηθεί στον τομέα της προστασίας των ζώων, ότι η καλή διαβίωση των ζώων δύναται να τεθεί σε κίνδυνο και δεν μπορεί πλέον να διασφαλίζεται από τη στιγμή που δεν τηρούνται οι διατάξεις της οδηγίας 91/628 περί της υγείας των ζώων.

49 Εξάλλου, η προσέγγιση αυτή δικαιολογείται απολύτως από το γεγονός ότι, στην πράξη, δεν είναι πάντοτε δυνατό στην αρμόδια αρχή να διαπιστώνει ότι τα ζώα υπέστησαν συγκεκριμένη βλάβη ή τραυματίστηκαν, λόγω μη τηρήσεως των διατάξεων αυτών.

50 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αρμόδια αρχή η οποία διαπιστώνει ότι, κατά παράβαση, μεταξύ άλλων, του σημείου 17 του παραρτήματος της οδηγίας 91/628, λόγω του εξοπλισμού ενός πλοίου δεν κατέστη δυνατή η μεταφορά των ζώων χωρίς έκθεσή τους σε τραυματισμό ή άσκοπη ταλαιπωρία, δύναται να αρνηθεί την καταβολή επιστροφής κατά την εξαγωγή.

51 Εναπόκειται στην αρμόδια αρχή να εκτιμήσει αν η παράβαση μιας διατάξεως της οδηγίας 91/628 είχε επιπτώσεις στην καλή διαβίωση των ζώων, αν μια τέτοια παράβαση μπορεί, ενδεχομένως, να επανορθωθεί και αν συνεπάγεται την απώλεια, τη μείωση ή τη διατήρηση της επιστροφής κατά την εξαγωγή. Στην ίδια αρχή απόκειται επίσης να αποφασίσει αν επιβάλλεται η μείωση της επιστροφής κατά την εξαγωγή κατ' αναλογία προς τον αριθμό των ζώων που μπορεί, κατά την άποψή της, να έβλαψε η μη τήρηση της οδηγίας 91/628 ή αν η επιστροφή αυτή δεν πρέπει να καταβληθεί, καθόσον η μη τήρηση μιας διατάξεως της εν λόγω οδηγίας είχε επιπτώσεις στην καλή διαβίωση όλων των ζώων (βλ. απόφαση Viamex Agrar Handel και ZVK, προπαρατεθείσα, σκέψη 44).

52 Κατά συνέπεια, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, η αρμόδια αρχή μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή κατά την εξαγωγή λόγω μη τηρήσεως των διατάξεων της οδηγίας 91/628 περί της υγείας των ζώων, μολονότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι τα μεταφερόμενα ζώα υπέστησαν συγκεκριμένη βλάβη.

Επί των δικαστικών εξόδων

53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Παρά τα προσκομισθέντα από τον εξαγωγέα έγγραφα σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 615/98 της Επιτροπής, της 18ης Μαρτίου 1998, για ειδικές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή όσον αφορά την καλή μεταχείριση των ζωντανών βοοειδών κατά τη μεταφορά, η αρμόδια αρχή μπορεί να κρίνει ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1991, για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και για την τροποποίηση των οδηγιών 90/425/ΕΟΚ και 91/496/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 95/29/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1995, κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, η αρμόδια αρχή μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό στηριζόμενη μόνο στα έγγραφα του άρθρου 5 του κανονισμού 615/98, στις εκθέσεις του άρθρου 4 του ίδιου κανονισμού σχετικά με την υγεία των ζώων ή σε κάθε άλλο αντικειμενικό στοιχείο, το οποίο θίγει την καλή διαβίωση των ζώων αυτών και δύναται να θέσει εν αμφιβόλω τα προσκομισθέντα από τον εξαγωγέα έγγραφα, επιβάλλοντας, ενδεχομένως, στον εξαγωγέα να αποδείξει για ποιον λόγο δεν είναι λυσιτελή τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων η αρμόδια αρχή έκρινε ότι δεν τηρήθηκε η οδηγία 91/628, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 95/29.

2) Κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 615/98, η αρμόδια αρχή μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή κατά την εξαγωγή λόγω μη τηρήσεως των διατάξεων της οδηγίας 91/628, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 95/29, περί της υγείας των ζώων, μολονότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι τα μεταφερόμενα ζώα υπέστησαν συγκεκριμένη βλάβη.

(υπογραφές)